

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: BREV FRA: Holberg, Ludvig (1751-03~)

Citation: Holberg, Ludvig: "BREV FRA: Holberg, Ludvig (1751-03~)", i *Holbergs Breve*, G. E. C. Gads Forlag, s. 167. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-001990512-X00-shoot-L001990512X000040.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Holbergs Breve

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

UDTALELSE OM KVÆSTOREMBEDET
UDATERET (MARTS 1751)

Egenhændigt; i Consistorii Circularia 1750—1758 (Københavns universitetsbibliotek).

Tidligere trykt i Chr. Bruuns udgave af Holbergs Epistler. V (1875), s. 298.

I året 1737 forlod Holberg Minerva og opofrede sig ganske til Mercurius (begyndelsen til 3. latinske levnedsbrev), eller med andre ord: han opgav sit historiske professorat for at overtage hvervet som universitetets kvæstor. Denne stilling beholdt han til året 1751; men allerede i sin danske epistel nr. 446 (trykt år 1747) taler han om de bekymringer, han har, »saasom jeg tilligemed er charged med Universitetets Oeconomie, som jeg paa nogen Tiid haver fores staaet ex nobili officio, men nu i Henseende til Alder og Skrøbelighed maa skille mig ved«. Han lod sig dog den gang »efter de fleste Professorum Begjering« overtale til at »continuere udi dette vanskelige Embede endnu nogen Tid« (Bruuns udgave af Epistlerne IV, s. 460). At Holberg ikke frasagde sig kvæstorembedet på en fredelig måde, lader han os tydelig forstå ved det, han skriver i Ep. 447 (trykt år 1754, rimeligvis skrevet i foråret 1751); han klager her over den behandling, han har fået i »det Collegium, hvoraf jeg er et Lem«, men hvor nu i hans alderdom hans »Ord og Tale blive ikke agtede uden som puur Lyd og Echo«.

Hvad der har fået Holberg til således at udløse sin galde mod kollegerne i konsistorium, ser man af aktstykker i universitetets arkiv (jf. H. Matzen: *Kjøbenhavns Universitets Rethistorie* [1879] II. s. 344). Holberg havde engang i begyndelsen af året 1751 sendt universitetets daværende rektor, professor theol. Peder Holm, en stor bunke regnskaber for universitetet. Holm beholdt dem i længere s. 168tid (efter Holbergs sigende: i 5 uger; Holm mener dog, at det kun var i 3 uger). Ved sit gennemsyn af regnskaberne kom Holm til det resultat, at »dog nogen urigtighed i samme Regnskaber er befunden«.

Over alt dette blev Holberg ude af sig selv af vrede, hvorfor han skrev et harmdirrende brev, som 10. marts 1751 blev læst op i konsistorium og derefter sendt rundt til dets medlemmer. Brevet selv er gået tabt, men dets indhold og ret ofte dets ordlyd kan man slutte sig til af et vidtløftigt svar, som professor Holm samme dag skrev til konsistorium.

Rector magnificus siger, at »baronen« klager »at jeg i fem uger skal have haft Regnskaberne med Repartitioner og Protocoller, meldende at hand ey veed hvad dermed intenderes, samt at hand haaber at passere for en ærlig Mand. Det gjør mig ont, at den gode Hr. Baron haver, og paa saadan en Maade viiser, Fortrydelse derover, at jeg, som aldrig har givet Ham billig aarsag til mindste Misfornøjelse, ey har kundet gjøre det som er physice eller moraliter usmueligt«. — Universitetsfundatsen af 31. marts 1732 påbød, at regnskaberne skulde aflægges årlig og derefter læses og approberes af konsistorium. Men hvorledes Holberg havde sat sig ud over fundatsens bud, kan man slutte af Peder Holms ord: »Men fordi Baronens Regnskaber ey ere blevne aarligen bragte til saadan endelig Rigtighed, som Fundatzen strengelig befaler, derover har jeg nu paa den allerubeyleyligste Tid i henseende til andre Forretninger paa een gang maatt tage imod 1. Bygnings-Cassens Regnskaber for 1744, 1745, 1746, 1747, 1748, 1749, 1750, hvilke alle ey førend nu ere fremkomne i Protocollerne til collation og Paategning. 2. StudiiSkats og Cathedratici Regnskaber for 1747, 1748, 1749, 1750 ligeledes. 3. Universitetets almindelige Indtægters og Bibliothequets Regnskaber for 1748, 1749, 1750. Ligesaa. 4to Capitalernes Regnskaber til 11. Junii 1741, 1742, 1743, 1744, 1745, 1746, 1747, 1748, 1749, 1750, hvilke alle nu først ere i Protocollerne fremkomne, ja de 2de s. 169sidste for 1749 og 1750 fremsendes nu først concepter til, ligesom endog det første, som nu er et halvt snees Aar gammelt, er ikkun en blot af Hr. Baron Holberg aleene underskreven, men ellers af ingen Collega approberet eller underskreven concept-. Det var altså oms trent i hele sin godsejertid, Holberg havde forsømt at aflægge ordentligt regnskab for, hvorledes universitetets kapitalformue var anbragt. Han havde ikke indført regnskaberne i protokollerne; men det havde han heller ikke gjort ved flere af de andre regnskaber, som konsistorium kun havde set i concept; af regnskabet over universitetets kapitalformue (»statusopgøret«) havde Holberg ends også først nu, da han tænkte på at trække sig tilbage, fået tid til at sende concepten for årene 1741, 1749 og 1750!

Man undres ganske vist over, at Holberg ventede så længe med at indsende universitetets regnskaber, men ikke mindre forbavsende er det, at konsistorium ikke for længe siden havde ønsket at se regnskaberne for de mange år. Man har vel ment, hvad der sikkert var rigtigt nok, at universitetets pengesager var i de bedste hænder, når Holberg styrede dem, og har ikke turdet fornærme ham ved at minde ham om at sende regnskaberne ind. Men det mod havde Holm, og han vovede endogså at finde nogle »urigtigheder« i regnskaberne, efter hans egne ord at dømme, dog kun nogle rene ubes tydeligheder. Næppe har Holm dog ventet sig et så voldsomt uds brud af Holbergs harme som det, der kom. Holberg tog hele Holms opræden som en personlig fornærmelse, hvad man ser af Holms brev, hvori det fremdeles hedder; »3. Skriver Baronem, at hand nu for sin Alder, Svaghed og andre Aarsager nedlegger Quæsturam, bedende at Consistorium vil udvælge en nye Quæstorem. Og giver mig derhos en Streg (d. e. en stikpille), hvorvel jeg ikke tilfulde veed, enten det skal være for de fem ugers skyld (skiønt jeg ey veed om det er 3 eller 5) — — eller om Meeningen er, at det er en Theologo usanstændigt at revidere Regnskaber — — inden han underskriver og qviterer«.

s. 170 Altså følger af, at rector magnificus havde gennemset regnskabet, blev, at Holberg strax forlangte sin afsked som kvæstor (han mildnede dog sit udtryk ved at indskyde et par ord om, at han vilde blive ved til juni), og til sin efterfølger foreslog han — professor theologiæ Peder Holm. Det forslag vilde denne dog ikke gå ind på; han mente, at kvæstor burde være et medlem af det filosofiske fakultet. — De fleste medlemmer af konsistorium ønskede, at Holberg skulde blive ved at være kvæstor; nogle stemte subsidiært for den matematiske professor J. F. Ram us, men han bad sig fritaget og foreslog ligesom Holberg at overdrage hvervet som kvæstor til professor Holm, da det »fra Universitetets første Begyndelse og indtil aar 1732« havde været skik og brug, at universitetets rektor varetog dets pengevæsen (H. Matzen: *Kjøbenhavns Universitets Retshistorie* II. s. 343).

Holbergs svar på disse forslag var efterfølgende påskrift på et cirkulære til konsistoriums medlemmer.

Hvad Qvæstura angaaer, da bliver ieg ved mit forsætt; at det ikke skeer af overiilelse¹ men af velberaad hue, sees af mine trykte skrifter² hvorudj ieg giver tilkiende, at alderdom og svaghed paaminder mig at nedlægge det. Mange have holdet for at ieg udj den tilstand har holdet længer ved end ieg burte og Consistorium er ikke tient med en gamel krobling. Ellers takker ieg de gode Herrer for deres hidindtil beviiste affection og assistance: Jeg bliver dog ved indtil Universitetets og Bibliothekets Regnskaber in Junio blive aflagde³ Min meening er ellers ikke at qvæstuva skulde ambulere vexelviis mellem Rectores⁴ Det er nuomstunder af all for stor betydelighed dertil. Hvorudover hvis plurima skulde falde derpaa, lader ieg solenniter s. 171 protestere derimod, saasom ieg ikke vill være deelagtig udj den uheld, som ieg forudseer deraf vill flyde L Holberg